

สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง

สำหรับ...

วิทยาการ

นักฝึกอบรม

ครูอาจารย์

ผู้สนใจเรื่องการสอน

ทวีป อภิสัทธี

ศาสตร์และศิลป์ในการสอน

สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง

สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง

ทวีป อภิสิตฺธิ์

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๕๕๖

๑๐๐.-

ทวีป อภิลิทธิ

สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง / ทวีป อภิลิทธิ

๑. การสอน

๓๗๑.๑๐๒

ISBN 978-974-03-3045-5

สฟพ. ๑๖๘๔/๒

สสสศูนย์วิชาการ ผู้สังคม
www.ChulaPress.com
Knowledge to All

ลิขสิทธิ์ของสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๕๕

พิมพ์ครั้งที่ ๒ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๕๖

การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น

ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้จัดทำนาย ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐

สาขา

ศาลาพระเกี้ยว โทร. ๐-๒๒๑๔-๗๐๐๐-๓ โทรสาร ๐-๒๒๕๕-๔๔๔๑

สยามสแควร์ โทร. ๐-๒๒๑๔-๙๘๘๑-๒ โทรสาร ๐-๒๒๕๕-๙๙๙๕

ม.เนตรว จ.พิษณุโลก โทร. ๐-๕๕๒๖-๐๑๖๒-๔ โทรสาร ๐-๕๕๒๖-๐๑๖๕

ม.เทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา โทร. ๐-๔๔๒๑-๖๑๓๑-๔ โทรสาร ๐-๔๔๒๑-๖๑๓๕

ม.บูรพา จ.ชลบุรี โทร. ๐-๓๘๓๙-๔๘๕๕-๙ โทรสาร ๐-๓๘๓๙-๓๒๓๙

โรงเรียนนายร้อย จปร. จ.นครนายก โทร. ๐-๓๗๓๙-๓๐๒๓ โทรสาร ๐-๓๗๓๙-๓๐๒๓

ม.พะเยา จ.พะเยา โทร. ๐-๕๔๔๖-๖๗๙๙-๘๐๐ โทรสาร ๐-๕๔๔๖-๖๗๙๘

จัตุรัสจามจุรี (CHAMCHURI SQUARE) ชั้น ๔ โทร. ๐-๒๑๖๐-๕๓๐๑-๒ โทรสาร ๐-๒๑๖๐-๕๓๐๔

รัตนนิเบศร์ (แยกแคราย) โทร. ๐-๒๙๕๐-๕๔๐๘-๙ โทรสาร ๐-๒๙๕๐-๕๔๐๕

Call Center (จัดส่งทั่วประเทศ) โทร. ๐-๒๒๕๕-๔๔๓๓ <http://www.chulabook.com>

เครือข่าย

ศูนย์หนังสือ ม.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย โทร. ๐-๕๓๙๑-๗๐๒๐-๔ โทรสาร ๐-๕๓๙๑-๗๐๒๕

ศูนย์หนังสือ มวลยลักษณ์ จ.นครศรีธรรมราช โทร. ๐-๗๕๖๗-๓๖๔๘-๕๑

โทรสาร ๐-๗๕๖๗-๓๖๕๒

ร้านหนังสือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) รามคำแหง ๔๓/๑ โทร. ๐-๒๕๓๘-๒๕๓๗

โทรสาร ๐-๒๕๓๙-๗๐๙๑

ศูนย์หนังสือ ม.ราชภัฏเชียงราย จ.เชียงราย โทร. ๐-๕๓๗๗-๖๐๐๐

ศูนย์หนังสือ ม.ราชภัฏสุราษฎร์ธานี จ.สุราษฎร์ธานี โทร. ๐-๗๗๓๕-๕๔๖๖, ๐-๗๗๙๑-๓๓๓๓

โทรสาร ๐-๗๗๓๕-๕๔๖๘

ศูนย์หนังสือเทคโนโลยีโออาร์พีซี จ.ระยอง โทร. ๐-๓๘๘๙-๙๑๓๐-๒ ต่อ ๓๓๑

โทรสาร ๐-๓๘๘๙-๙๑๓๐ ต่อ ๓๐๑

ศูนย์หนังสือ ม.ราชภัฏเทพสตรี จ.ลพบุรี โทร. ๐-๓๖๔๒-๗๔๘๕-๙๓

ร้านค้า, หนังสือเข้าชั้นเรียน ติดต่อแผนกขายส่ง สาขารัตนาธิเบศร์ (แยกแคราย) โทร. ๐-๒๙๕๐-๕๔๐๘-๙

โทรสาร ๐-๒๙๕๐-๕๔๐๕

กองบรรณาธิการ : รวีวรรณ จันทร์มั่น

พิสูจน์อักษร : พรเพ็ญ รัตนโพธิ์แสงศรี

ออกแบบปกและรูปเล่ม : อารีย์ วัฒนะศิริ

พิมพ์ที่ : บริษัท ที.พี.พี. (1991) จำกัด โทร. ๐-๒๔๕๑-๓๐๑๐ โทรสาร ๐-๒๔๕๑-๓๐๑๔

คำนิยม

มนุษย์-มีชีวิตอยู่ด้วยการ “ให้” พ่อแม่ “ให้ชีวิต” แก่ลูก ครู “ให้ความรู้” แก่นักเรียน ประชาชน “ให้โอกาส” แก่รัฐบาลเข้ามาทำงาน ผู้ให้ย่อมมีทรัพย์สิน “ทรัพย์สิน เงิน ทอง ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งเวลาและโอกาส”

อาจารย์ทวีป อภิสิตธี เป็นครูที่มีทรัพย์สินมาก (ทรัพย์สินทางปัญญา) ประสงค์ที่จะให้แก่ผู้อื่น อาจารย์ทวีปเรียนครู เป็นครู “ให้” ความรู้แก่ลูกศิษย์ ตั้งแต่ระดับประถมฯ มัธยมฯ อุดมศึกษา และผู้ใหญ่ จนสามารถบอกใคร ๆ ได้ว่าครูที่สอนเป็น **สอนดี สอนเก่ง**เป็นอย่างไร และทำได้อย่างไร

ผมเรียนครูมาเล็กน้อย เป็นครูอยู่นาน บริหารจัดการโรงเรียนไทย และโรงเรียนหลักสูตรสองภาษามา ๒๐ ปี เมื่อได้เห็นต้นฉบับหนังสือเรื่อง **สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง** ก็บอกกับตัวเองว่า ถ้าทราบว่าการเรียนการสอน

มีเทคนิควิธีต่าง ๆ มากมายและได้นำมาใช้คงจะเป็นครูดีเด่นที่สอนเป็น สอนดี สอนเก่งไปนานแล้ว ขอชื่นชมยินดีกับความคิดของอาจารย์ทวีปเป็นอย่างยิ่ง

การเป็นครู หน้าที่สำคัญคือการสอนคนให้รู้ในสิ่งที่ต้องรู้ และในเรื่องที่น้ำรู้ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในอนาคตและจะต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น บางเรื่องคนเรียน “ไม่ชอบ” เป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องหาวิธี “ทำให้เขาชอบ” บางเรื่องคนเรียน “ไม่รัก” และไม่สนุก เป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องหาวิธี “ทำให้เขารักและสนุก” บางเรื่อง (หลายเรื่อง) นักเรียน “ไม่รู้ ไม่เข้าใจ” ครูต้อง “ทำให้เขารู้และเข้าใจ”

การสอนคน “ไม่รู้” ให้รู้และเข้าใจเป็นเรื่อง “ยาก” การกระทำที่ทำให้ “คนไม่รู้” เป็น “คนรู้” และเข้าใจเรื่อง “ยาก” ให้เป็นเรื่อง “ไม่ยาก” และประสบผลสำเร็จ ครูผู้สอนต้องมี “เทคนิค” เป็นสำคัญ

การที่อาจารย์ทวีปคิดและเขียนเรื่องสอนเป็น สอนดี สอนเก่งจึงเป็น “การให้” ที่ประเสริฐสุด อาจารย์ทวีปได้นำเอาประสบการณ์ในการเรียนการสอนมาประมวลเป็นเรื่องราว มีตัวอย่างซึ่งเป็นเรื่องจริงที่อาจารย์ประสบมา กับตัวเอง ประกอบกับจิตสำนึกในความเป็นครูของอาจารย์ทวีปที่มีความเป็น “สงวน้ำ ลูกขอ และกอดไฝ” กระบวนการเทคนิควิธีการสอนของอาจารย์ทวีปจึงน่าประทับใจยิ่ง เมื่อมีผู้นำไปใช้ย่อมจะเกิดประโยชน์อย่างมหาศาล

ในนามของชาวไทยและครูไทยคนหนึ่งที่ไม่ฝืนถึงการปฏิรูปการศึกษา ขอขอบคุณอาจารย์ทวีป อภิลิทธิ์ ที่มีวิริยะ อุตสาหะ เรียบเรียง

เอกสารเล่มนี้ที่สังเคราะห์จากประสบการณ์ผสมผสานหลักวิชา หวังว่าบุคลากร
กรมนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ครูไทย การศึกษาไทยชั่วกาลนาน

วิเชียร วัฒนจิตต์

เจ้าของ/ผู้จัดการ/อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสมถวิล หัวหิน

๑๖ กันยายน ๒๕๕๔

สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง

คำนำสำนักพิมพ์

อาจารย์ทวีป อภิลิทธิ เป็นผู้ที่คลุกคลีอยู่ในวงการศึกษามาตลอดชีวิตราชการ มีประสบการณ์เคยเป็นครูอาจารย์ นักฝึกอบรมมานานกว่า ๓๐ ปี ตำแหน่งสุดท้ายเป็นศึกษานิเทศก์ระดับ ๙ กรมการศึกษานอกโรงเรียน เคยสอนนักเรียนมาแล้วทุกระดับตั้งแต่ระดับประถมฯ ระดับมัธยมฯ ระดับอุดมศึกษา เป็นวิทยากร สอน ฝึกอบรมประชาชนและครูอาจารย์มาแล้วเป็นจำนวนมาก อาจกล่าวได้ว่า อาจารย์ทวีป อภิลิทธิ เป็นครูอาจารย์และนักฝึกอบรมที่มีเทคนิคการสอน วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ดี มีลูกเล่นที่สนุกประทับใจ ไม่น่าเบื่อหน่าย จนศิษย์บางคนพยายามจดจำ ลอกเลียนเอาไปเป็นแบบอย่าง นอกจากนี้ยังเป็นนักเขียนที่มีผลงานเขียน ตำรา คู่มือสารคดี รวมทั้งบทความทางการศึกษาอีกมาก เป็นที่รู้จักกันดีในวงการการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะเป็นผู้ที่สนใจศาสตร์ด้านการสอน การฝึกอบรม จึงได้ศึกษาค้นคว้าทดลองวิธีสอนและวิธีการฝึกอบรมด้วยตนเอง จากการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การฝึกอบรมที่ดี นำมาประยุกต์ใช้กับผู้เรียน ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชน และผู้เข้ารับการฝึกอบรมสนุกกับการเรียนรู้โดยไม่เบื่อหน่าย

ในช่วงเวลาที่ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ก็มีโอกาสดูออกไปในเขตติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้ไปรู้ไปเห็นและได้พบปะแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันกับครูอาจารย์และภูมิปัญญาชาวบ้าน ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการศึกษาอีกหลายท่าน ที่แต่ละท่านล้วนเป็นผู้ที่สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง จึงได้รวบรวมและนำสิ่งดี ๆ ที่พบเห็นเกี่ยวกับวิธีการสอน วิธีการถ่ายทอด ความรู้เหล่านั้นมาเผยแพร่และประยุกต์ใช้กับการสอน การฝึกอบรมให้ก้าวหน้า แปลกใหม่ และน่าสนใจอยู่เสมอ

ความรู้และประสบการณ์จากการสอน การฝึกอบรมที่อาจารย์ทวีป อภิสถิธีใช้สอน ใช้ฝึกอบรมได้ผลดี ตลอดจนการได้ไปรู้ไปเห็นไปสัมผัสกับ ครูอาจารย์และภูมิปัญญาชาวบ้านที่สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง ถ่ายทอดวิชา ความรู้ได้ดี เหล่านี้ถ้าไม่ได้นำมาเขียนถ่ายทอดไว้ให้ผู้มีอาชีพครูอาจารย์ นักฝึกอบรม และผู้สนใจทั่วไปได้รับรู้บ้างก็จะเป็นเรื่องน่าเสียดาย

หนังสือเรื่อง**สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง**เล่มนี้ จึงเป็นการประมวล ศาสตร์ด้านเทคนิควิธีการสอนและวิธีการถ่ายทอดความรู้ไว้ เพื่อถ่ายทอด และเผยแพร่ออกไปให้กว้างขวาง ให้ครูอาจารย์ นักฝึกอบรม และผู้สนใจ ทั่วไปที่ประสงค์จะเรียนรู้และพัฒนาวิธีการสอน วิธีการถ่ายทอดความรู้ของตน ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสอน การถ่ายทอดความรู้ ช่วยให้การสอน การฝึกอบรมของครูอาจารย์ทุกระดับเป็นที่ประทับใจของศิษย์ สมกับเป็นครูอาจารย์ และนักฝึกอบรมมืออาชีพต่อไป

คำนำการพิมพ์ครั้งที่ ๒

หนังสือที่รวบรวมเทคนิควิธีการสอน การถ่ายทอดความรู้ที่มีขายอยู่ในปัจจุบันแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ ประเภทที่ ๑ เป็นหนังสือตำราประกอบการสอนที่เนื้อหาเน้นหนักการให้ความรู้ หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ ในการสอน และการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนเป็นหลัก

ส่วนประเภทที่ ๒ เป็นหนังสือที่ประยุกต์เอาหลักวิชาการผสมผสานกับประสบการณ์ของผู้เขียน มีตัวอย่างเรื่องจริงที่เคยใช้ได้ผลดีมาแล้วมาประกอบ จึงเป็นหนังสือที่อ่านสนุก เข้าใจง่าย ผู้อ่านทั่วไปอ่าน ศึกษาเรียนรู้แล้วก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที

หนังสือ**เรื่องสอนเป็น สอนดี สอนเก่ง**จัดอยู่ในหนังสือประเภทที่ ๒ จึงอ่านสนุก เข้าใจง่าย เพราะสอดแทรกเอาหลักวิชาการผสมผสานกับประสบการณ์ มีตัวอย่างเรื่องจริงที่ผู้เขียนและครู อาจารย์อื่น ๆ ใช้ได้ผลดีมาแล้วมาประกอบ ช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นช่องทางที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ชัดเจน

ผู้เขียนรู้สึกยินดีที่หนังสือเรื่องสอนเป็น สอนดี สอนเก่ง
ได้รับความสนใจจากครู อาจารย์ นักฝึกอบรม และผู้อ่านทั่วไปเป็น
จำนวนมาก ทำให้หนังสือที่จัดพิมพ์จำหน่ายในครั้งแรกหมดลงอย่างรวดเร็ว
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ขออนุญาตจัดพิมพ์เพิ่มเติม
เป็นครั้งที่ ๒

ผู้เขียนต้องขอขอบคุณสำนักพิมพ์ฯ และท่านผู้อ่านเป็นอย่างมาก
ที่มีส่วนสำคัญช่วยให้ศาสตร์การสอนผสมผสานประสบการณ์เรื่อง
สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง เล่มนี้แพร่หลายและมีผู้นำไปประยุกต์ใช้อย่าง
กว้างขวาง ซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพทางการศึกษาของเด็กไทยและประเทศไทย
ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นต่อไป

ทวีป อภิสิริ
พฤศจิกายน ๒๕๕๖

สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง

คำนำผู้เขียน

ความรู้บางเรื่องมนุษย์สามารถเรียนรู้ได้เองโดยไม่ต้องมีใครสอน เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น เรียนรู้ว่าไฟร้อน เพราะไปสัมผัสไฟโดยตรงมาแล้ว เรียนรู้ว่าเปรี้ยว หวาน เพราะเคยลิ้มรสเปรี้ยวของมะนาว ส้ม และรสหวานของน้ำตาลโดยตรงมาแล้ว เรียนรู้จากการลองผิดลองถูก โดยไม่ต้องมีใครสอน เรียนรู้จากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็น ได้อ่าน ที่คนสมัยก่อนเรียกว่าเรียนรู้ด้วยตนเองจาก สุ จิ ปุ ลิ ฟัง พูด (ถาม) คิด เขียน โดยอาศัยเวลา ความเพียรพยายาม การค้นคิดทดลองทำ การรู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้พัฒนาขึ้นจนตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นได้ด้วยตนเองเหล่านี้ ก็ทำให้คนเราฉลาดขึ้น มีความรู้ และมีประสบการณ์มากขึ้น ทำให้ชาวบ้านธรรมดากลายเป็นนักปราชญ์ได้โดยไม่ต้องเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาจนจบปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอกได้เช่นกัน

เส้นทางลัดที่นำไปสู่การเป็นผู้มีความรู้ได้รวดเร็วก็คือการเข้าไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้และสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัย และได้**ครูอาจารย์ที่สอนเป็น สอนดี และสอนเก่งอบรมสั่งสอน**ด้วยแล้ว ก็จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจมุ่งมั่นที่จะเป็นคนดี คนเก่ง มีความมานะพยายามจะประกอบสัมมาอาชีพให้ชีวิตมีความเจริญก้าวหน้า พร้อมกับเก็บความประทับใจจากการสอนของครูอาจารย์ที่สอนเป็น สอนดี สอนเก่งไว้ในความทรงจำของศิษย์มิรู้ลืม เมื่อถึงเวลาและโอกาสที่เหมาะสม ศิษย์ก็จะแสดงออกถึงความกตัญญูตต่อครูอาจารย์ที่ตนรักและเคารพเหล่านั้น

หนังสือเรื่อง**สอนเป็น สอนดี และสอนเก่ง**เล่มนี้เป็นศาสตร์การสอนที่เกิดจากประสบการณ์ผสมผสานหลักวิชา มีเกร็ดกรณีตัวอย่าง ที่ใช้ในการสอนได้ผลดีมาแล้วประกอบ ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจชัดเจนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทันที จึงเหมาะสำหรับผู้มีอาชีพครูอาจารย์ วิทยากร นักฝึกอบรม และผู้สนใจเรื่องการสอน การถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ทุกเพศทุกวัย ที่ประสงค์จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้**สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง**ต่อไป

หวังอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะมีส่วนสำคัญช่วยให้ท่าน**สอนเป็น สอนดี และสอนเก่ง**ได้สมความปรารถนาโดยพลัน

ทวีป อภิลิทธิ

พฤศจิกายน ๒๕๕๕